

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt antrieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2020 m. rugpjūčio 7 d.

Nr. 29 (1387)

Jubiliejinio sąskrydžio „Su Lietuva širdy“ atgarsiai

Dalia POŠKIENĖ

Jau trisdešimtą kartą Raseinių rajone, Ariogaloje, prie lietuvių poetų apdainuotos Dubysos, į sąskrydį „Su Lietuva širdy“ rinkosi ešelonų broliai ir seserys, ledynuose ir lageruose praradę sveikatą, bet nepalūžę tremtiniai, Laisvės kovotojai. 1990–2005 m. sąskrydis buvo vadinamas „Laisvės ugnis – ateities kartoms“.

Susirinko ne tik tie, kurių gyvenimas liko paženklintas tremties ar Laisvės kovų dalyvių įrašų, jų vaikai ir vaikaičiai, bet visi, kurių širdyje – Lietuva. Šventės dalyviai, chorų kolektyvai iškilminga eisena nuo Ariogalos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčios, išpūdingų medžio skulptūrų lydimi, leidosi nuokalnėn į Dubysos slėnį. Ne tokia gausi eisena šiais metais, tačiau – švytinčiais veidais, plazdant LPKTS ir valstybės vėliavoms, palydėti grojant KJP pučiamųjų orkestrui, atžygiavo prie pagrindinės scenos.

Tradicinė ceremonija – LR valstybinės vėliavos pakėlimas. Skambant Lietuvos himnui, Lietuvos vėliavą pakėlė LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas. Latvijos vėliavą pakėlė dalyvavo LPKTS Biržų filialo pirmininkė Danguolė Žiūkienė, o Estijos – LPKTS Alytaus apskrities koordinatūras Romualdas Požėra. Nuskambėjus Baltijos valstybių himnams, tylos minute pagerbiami Laisvės kovotojai, kritę nelygiose kautynėse, negrįžę iš tremčių, amžiams likę Sibiro platybėse. Jų atminimui Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos kariai, šauliai nunešė gėlių puokštes prie Kankinių memorialo Ariogalos kapinėse.

Su jauduliu ir susikaupimu sąskrydžio dalyviai dalyvavo šv. Mišiose. SJ Lionginas Virbalas, garbūs kunigai kvietė maldai už nukankintus kalėjimuose, patyrusius represijas, už tuos, kurie jau atgule Amžinajam poilsiui, ir tuos, kurių nebėra nuo pirmųjų šių sąskrydžių metų. Kvietė prisiminti lemtingus lietuvių tautai metus – didžiausias 1941-ųjų birželio tremtis, pokario tremtis – 1948-ųjų „Vesna“, 1949-ųjų „Priboj“, 1951-ųjų „Osen“. Šv. Mišių aukojimą lydėjo Jungtinio choro giesmės (dirigavo Mindaugas Šikšnius, chorams vadovavo Bronė Paulavičienė, Vita Liaudanskienė, akompaniatorė Beata Andriuškevičienė).

Po sakralios valandos šventės vedėjai aktorė Virginija Kochanskytė ir režisierius Vilius Kaminskas kvietė pasitikti Amžinosios ugnies nešėjus. Ankstų ry-

Gražiausia sąskrydžio dalis – šventinė eisena

Išnešamos gėlių puokštės į Kankinių memorialą Ariogalos kapinėse

Džiugiai į stadioną atžygiuoja Klaipėdos PKTS tremtiniai

tą nuo Vytauto Didžiojo karo muziejaus panteono – kur prie Nežinomo kareivio kapo dega Amžinoji ugnis, iškilmingai išlydėjo bėgikus: LPKTS pirmininkas dr.

Gvidas Rutkauskas, valdybos pirmininkas Vladas Sungaila, tarybos pirmininkė Vincė Vaidevutė Margevičienė ir kiti. (keliamo į 8 psl.)

Šventė Žalgirio pergalės parke

Gintautas TAMULAITIS

Liepos 18 d. Žalgirio pergalės parke suliepsnojo šventinė ugnis, kuri skelbė Žalgirio mūšio pergalės 610-ąsias metines ir Žalgirio pergalės parko įkūrimo 30 metų jubiliejų. Prieš 610 m. netoli Tanenbergo ir Griunvaldo vyko mūšis tarp jungtinių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos Karalystės pajėgų ir Kryžiuočių ordino. Šis mūšis buvo ilgo karinio konflikto tarp Kryžiuočių ordino ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, taip pat Ordino ir Lenkijos Karalystės priešpriešos, kulminacija.

Šia proga Lietuvos patriotinių organizacijų dėka Lenkijoje, Žalgirio mūšio lauke, šalia Olštyno, pergalės 610-osioms metinėms atminti atsirado paminklinis akmuo su užrašu: „Nuo lietuvių tautos už bendrą pergalę“ lietuvių ir lenkų kalbomis. Akmuo, sveriantis 14 tonų, iškilmingai atkeliavo iš Kupiškio rajono Adomynės laukų. Lenkijoje paminklinio akmens atidengimas dalyvavo Lietuvos Prezidentas Gitanas Nausėda, Premjeras Saulius Skvernelis, Lenkijos prezidentas Andrzejus Duda.

Klubo „Žalgirio pergalės parkas“ narių visuomenininkų dėka pastatytas ne mažesnis kaip Lenkijoje paminklinis akmuo (12 tonų) su užrašu „1410 m. Žalgirio pergalėi atminti“. Paminklo mecenatas – klubo valdybos narys, šaulys, UAB „Hidraulinės sistemos“ savininkas Juozas Klimkevičius. Akmenį padovanojo šaulys Robertas Galeckas, techninę paramą teikė ir Kauno rajono ūkininkas Juozas Staliūnas.

Paminklinio akmens viršūnės papuošimas virto tikra diskusija. Tačiau subendrinus istorikų, valdybos narių, ir dailininkų interpretacijas, paminklinio akmens viršūnėje atsirado du kalavijai (kardai).

(keliamo į 2 psl.)

Šventė Žalgirio pergalės parke

(atkelta iš 1 psl.)

Tai unikalus paminklas, neturintis analogo bent Lietuvoje, nes remiasi tikrais faktais.

1410 m. liepos 15 d. sustojusioms daugiataukstantinėms jungtinėms Lenkijos–Lietuvos ir Kryžiuočių ordino kariuomenėms viena prieš kitą, nė viena nedrįso pradėti mūši. Tuomet Kryžiuočių ordino magistras baronas fon Jungingenas siunčia du pasiuntinius, kurie, pasak lenkų istoriko-metraštinko Dluogošo, perdavė tokius magistro žodžius: „Didysis Prūsijos magistras siunčia tau ir tavo broliui per mus, čia esančius, heroldus šiuos du kardus, kad tau padėtų būsimoje kovoje, kad su šia pagalba ir su savo kariuomene ne taip delsdamas ir su didesne drąsa negu dabar rodai, žengtum į mūšį, taip pat, kad nesislapstytum šiuose miške-liuose ir krūmokšliuose, bet išeitum į kovą atvirame lauke...“

Paminklinio akmens atidarymo ceremoniją ir kitus parengiamuosius, organizacinius darbus organizavo klubas „Žalgirio pergalės parkas“ (pirmininkas Gintautas Tamulaitis) ir Babtų kultūros centro laimėtas projektas „Žalgirio parkui – 30 metų“ (direktorė Eglė Patinskaitė). Babtų Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčios klebonas Žilvinas Zinkevičius pašventino paminklinį akmenį. Renginio organizavimo dalį išlaidų padengė Kauno rajono savivaldybė. Jau tapusi tradicija parke uždegti aukurą ugnimi, atgabenta iš Kauno nuo Nežinomo kareivio kapo. Ugnį atgabeno ir atnešė jaunieji šauliai kartu su šauliu ir savanoriu Mindaugu Iskevičiumi.

Šventėje dalyvavo Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas Viktoras

Atidengtas unikalus paminklas

Pranckietis, Kovo 11-osios Lietuvos nepriklausomybės Akto signataras Leonas Milčius, Seimo nariai: Vytautas Kamblevičius, Andrius Kupčinskas, Raminta Popovienė, kultūros viceministrė Zita Bružaitė, Kauno rajono mero pavaduotojas Paulius Visockis, Babtų Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčios klebonas Žilvinas Zinkevičius, Babtų ir Panevėžiuo bendruomenės nariai ir kiti svečiai.

Klubo pirmininkas Gintautas Tamulaitis Seimo pirmininkui V. Pranskiečiui įteikė klubo išleistą knygą „Žalgirio parkas Kauno rajone“, kuriame aprašyta visa Žalgirio parko kūrimosi istorija nuo 1990 metų su nuotraukomis. Kultūros ministrė Zita Bružaitė prisipažino, kad ji pirmą kartą parke ir pasidžiaugė vykdomais visuomenininkų darbais. Seimo narys V. Kamblevičius prisiminė pirmuosius Žalgirio parko kūrėjus, kurie ant plyno lauko pradėjo kurti parką. Jis akcentavo, kad dabar svarbu ne tik parką išlaikyti, bet ir visiems susirėmus pečius pradėti statyti pagrindinį parko pa-

„Viduramžių pasiuntiniai“ demonstravo riteriškas kovas

minklą - „Gediminaičių stulpus“. Lietuvos nepriklausomybės Kovo 11-osios Akto signataras Leonas Milčius, kaip ir kiekvienais metais dovanojo parkui savo sukurtą eilėrašį, skirtą visiems kovotojams už Lietuvos laisvę. Seimo narys Andrius Kupčinskas ne tik pasidžiaugė parku, bet ir padovanojo parko pirmininkui istorinę vėliavą. Visi kalbėjusieji akcentavo, kad gal dar po 5 ar 10 metų parke stovės pagrindinis paminklas – „Gediminaičių stulpai“, kuriam dar šiandien nerandama lėšų, nors pamatai jau išlieti.

Klubo „Žalgirio pergalės parkas“ pirmininkas Gintautas Tamulaitis išsakė mintį: „Jei visi stengtųsi prisidėti ne kalbomis, o darbais prie parko kūrimosi, tai tikrai po penkerių metų gali atsirasti ir pagrindinis paminklas“. Pirmininkas padėkojo visiems prisidedantiems prie parko kūrimo, o ypač Kauno rajono savivaldybės merui Valerijui Makūnui už nuolatinę pagalbą ir paramą kuriant parką ir organizuojant jame šventinius renginius, taip pat visiems da-

lyvavusiems šventėje, o aktyviausiems, prisidėjusiems prie paminklinio akmens „1410 m. Žalgirio pergalei atminti“ sukūrimo bei kitų darbų kuriant ir puoselėjant parką, įteikė padėkas.

Įspūdingai, kaip ir prieš 610 metų, esant dideliame karščiui, riteriai „Viduramžių pasiuntiniai“ demonstravo ne tik riteriškas kovų menus, bet ir karių drąsą bei ištvermę. Pasiklausę dainų, atliekamų Babtų kultūros centro Vandžiogalos laisvalaikio salės folkloro ansamblio „Griežlė“ bei vyrų vokalinės grupės „Tankuojis“, paragavę skanios kareiviškos košės, šventės dalyviai išsiskirstė su mintimis sugrįžti ir kitais metais, nes klubas ne tik kiekvienais metais organizuoja Žalgirio pergalės mūšio atminimą parke, bet ir pateikia po vieną ar du projektus Lietuvos kultūros tarybai su viltimi įamžinti vis naujesnius Lietuvos istorijos akcentus. Svarbu, kad šie projektai sudomintų ne tik šventės dalyvius, bet ir Lietuvos kultūros tarybos konkurso organizatorius, vertintojus.

Tėviškėje pabuvojus...

Jurgis USINAVIČIUS

Rašyti paskatino „Lietuvos valsčių“ serijos knyga „Skapiškis“. Taip pavadintas ir mano vaikystės miestelis, kuriame vis dar atsiduriu ir negaliu jo gatvelėmis nepaklajoti, nors nuo tų dienų prabėgo aštuoniasdešimt metų. Juo labiau kad šioje knygoje du kartus paminėtas mūsų, Augulių, vienkiemis Pimpičkos, kaip išnykęs, nors buvo dvi sodybos – mūsų ir stambaus ūkininko Broniaus Čiurlio. Mat mus 1945 m. išvežus į Komiją, namą Skapiškin išsivežė stribas Antanas Lankauskas, o klėtį – kitas stribas Pranas Barzdžiukas.

Nelinksmi prisiminimai

Kitaip atsitiko Čiurliams. Jų sodybą po Skapagirio (miško) siautimo sugadino enkavedistai. Pimpičkų kadais būta dar ir kitokių, bet laikas klaidingas ir... negailestingas. Kartais net pagalvoju: gal dar tebėra Skapiškio bebokštės bažnyčios senoje komodoje mano mažytė kamža. Juk vokiečių ją užsivilkdavau ir patarnaudavau šv. Mišioms, kai jas aukodavo vikaras Antanas Kietis ar kanauninkas (klebonas) Nikodemas Kasperiušas. Akys tebėra ir per karą sugriautas Dominikonų vienuolyno rūmas, buvusi mano mokykla, jo klaidūs rūšiai, o ypač siaurasis geležinkelis mus, vaikus, vedęs iš proto.

Negaliu pamišti ir Laičių pradinės mokyklos, buvusios pažangaus ūkininko Gabnio sodyboje. Kai atsiduriu ant vingiuoto žvyrkelio – širpas per visą nueina. Čia, viename iš jo vingių, keturi vyrai sušaudyti, vienas, sako, žudikams net tabokos siūlęs... Kitame

vingyje Skapiškio stribų išgąsdinta vėžėčiose mirė Rauplytė, partizano brolio sesuo, gyvenusi Daugiškėse, o aš tuo keliu, kuriuo į Rytus ir Vakarus garmėjo vieni ir kitų okupantų kolonos, bėgo bėglių bėgliai, su mama, broliuku ir senele tremtin išvažiuoju.

Nedidelio sunkvežimio variklis užauja... Šalia su diskiniu automatu tarpkojų ant mūsų mantos (juk davė šio to pasiimti) sėdi Perkūnas – stribų stribas ir keli rusų kareiviai. Pirmąsyk ši budelį mačiau stribyne, kitą dieną po tėčio pabėgimo iš stribyno. Kai užėjau į Perkūno kabinetą, jis sėdėjo užstalėj ties Stalino dideliu paveikslu, ir kai pasisakiau, kas esu ir ar galiu pasiimti arklį (sarčiuką), kuris rogėse pakinkytas kieme visą naktį išstovėjo, Perkūnas šypmėlėjo, pastūmė lakštą popieriaus ir tarė: „Vaikuti, pasirašyk, va čia, kad leidi mums naudotis anuo arkliau (anksčiau paimta mūsų Bėre), o šitą kuiną gali pasiimti“.

Tai buvo mano pirmasis parašas po

kažkokiu raštu, kai aš, būdamas dvylikos metų, visam laikui atiduodu tėvo geriausią arklį. Maniau, kad Perkūnas pradės mane tardyti, klausinėti, ar naktį mačiau tėtį, ar buvo jis po pabėgimo užėjęs namo? Apie tai nė žodžio. Dabar mes vėl drauge. Jis mus veža Sibiran... Mašina Kepurių lauke (Zulonų pievoje) įklimpsta, kareiviai ją stumia, ratai sukdamiesi vietoje juos purvu apdrabsto, o Perkūnas, buvęs šalia, burnoja, kad per mus, tokius parazititus, jo žmonės turį vargti!

Sudegė kaimai, liko trobelės

Paskutinį kartą tada, vaikystėje, pamačiau ir Skapiškį, sugriautą per karą. Buvau girdėjęs, kad ir į bažnyčios rūšį didžiulė bomba buvo nugarmėjusi ir, aciū Dievui, nesprogusi... Liko ji žaizdotom sienom, sukirusiu skardiniu stogu, be menkų bokštelių (juos vėliau atstatė, o ji man ir dabar bebokšte liko).

Sudegė tada ne tik Skapiškis, bet ir

Kepuriai, liko kelios trobelės ir kapeliai, – lygumoje nežinia kuriais laikais ir kieno supiltas keturkampis smėlio kalnelis. Frontas tada kaip tik ties Skapiškiu, Kepuriais ir Daugiškiais sustojo. Kepurių kaimas ėjo iš rankų į rankas. Čia rusai, čia vėl vokiečiai. Vieni pateko nelaisvėn, kiti paliko tysoti vasarojaus laukuose. Rusai, o jų buvo daugiausia, saviškius suvežė į kapelius ir suguldė į didžiulę duobę, užkasė ir paženklino raudonu bokšteliu su žibancia penkiakampe žvaigžde; vokiečiai saviškius laidojo iš bėdos – ten, kur gynėsi.

Netoli Petro Staniko namų mes, vaikai, vaikštinėdami net pašiurpome: iš po žemės kyšojo rausva ranka, ją graužė lapė... Kitą vokiečių tėtis savo palaukėje, Pimpičkuose, užkasė, kad rusų kareiviai į negyvą daugiau nešaudytų, trečią – einant į Natigalos balą... Kepurių laukuose kurion pusėn bežiūrėtum, visur juodavo vienišiai pajuodę dūmtraukiai, žmonės glaudėsi kas kur. Zulonams liko pirtelė, kitiems – tik po kurį kitą pastatą.

Per frontą pirmieji užsidegė Šlapelių namai prie Gūrų miško. Jaunasis Šlapelis puolė jų gesinti.

(kelinama į 7 psl.)

Pigus tik sūris pelėkautuose!

Astravo atominės elektrinės elektra nebus tokia pigi, kaip mano elementarios nuovokos stokojantys mūsų tautiečiai, neižvelgiantys jokios grėsmės. O štai tarp baltarusių plinta žinia, kad pigus būna tik sūris pelėkautuose: nepriklausomi baltarusių akcinės bendrovės „Ekodom“ ekspertai pareiškė, kad paleidus Astravo AE (ją baltarusiai vadina „BelAE“) Baltarusijoje elektros energija pabrangs pusantro – du kartus.

Atominėje elektrinėje gaminamos elektros savikaina sieks 10 JAV centų už kilovatvalandę, o tai yra 2,5 karto brangiau nei dabartinė elektros gamyba naudojant dujas (4 ct). Dėl šios priežasties papildomos išlaidos ekonomiškai sieks 481 milijoną dolerių kasmet per artimiausius metus, palyginti su tuo, jei elektrinė nebūtų paleista, arba jos paleidimas būtų atidėtas.

Tad tokie „BelAE“ ekonominės naudos tyrimo rezultatai, pateikti elektrinės paleidimo išvakarėse.

„Analizė parodė, kad atominės elektrinės eksploatacijos kaina ir papildomos išlaidos yra tokie dideli, kad nuostoliai būtų mažesni netgi tuo atveju, jeigu nepaleidus elektrinės Rusijai būtų pradėtos gražinti panaudotos lėšos ir pripažintos beprasmėmis mūsų pačių investicijos. Netgi tokiu atveju, esant dabartinėms dujų kainoms, kasmet būtų galima sutaupyti apie 485 milijonus dolerių – starto atidėjimas kas mėnesį sutaupyti 39 milijonus dolerių,“ – pareiškė „Ekodom“ ekspertas Pavel Gorbunov.

Likus kelioms savaitėms iki planuojamo elektrinės paleidimo Baltarusijos vadovybė nepristatė visuomenei nei savikainos paskaičiavimų, nei atominės elektrinės statybų kainos. Kiek anksčiau oficialieji asmenys skelbė optimistiškas prognozes, gerokai nutolusias nuo šiandienos realijų – atominės elektrinės gaminamos elektros energijos savikaina buvo prilyginama 4,21 cento, o šalyje prognozuotas elektros kainų kritimas 20–30 proc. Tačiau šiandien akivaizdu, kad atominė elektros energija kainuos 10 centų už kilo-

vatvalandę, o tinkluose elektros savikaina ne sumažės, bet pabrangs nuo dabar esančių 4 ct iki 7,26 ct, tai yra pabrangs 1,8 karto.

Įdomu tai, kad „Ekodom“ ekspertų paskaičiuoti „BelAE“ elektros energijos savikainos duomenys, išskyrus nedidelius neatitikimus, sutapo su baltarusių energetikų paskaičiavimais, kuriuos atliko Valstybinės elektros energetikos pramonės asociacija „Belenergo“.

„Taigi, jei išgirsite pas mus tvirtinant, kad Astravo atominės elektrinės elektra bus pigi, prisiminkite šį tekstą ir pridėkite, kad ir mes turėsime padengti tos „pigios baltarusiškos“ elektros savikainą.“

Negana to, kad žymiai pabrangs elektros energija Baltarusijos energetikos sistemoje, atominės elektrinės veikimas (paleista visu pajėgumu „BelAE“ generuos 40–50 proc. šalies energijos) privers neoptimaliu režimu veikti dujinį sektorių: kadangi Baltarusijoje nėra generuojančių galių deficito, tai tradicinių dujinių elektrinių veiklą teks mažinti 40 proc., o kai kur ir 70 proc., neuždarant šių elektrinių, nes atominei elektrinei būtinas „karštasis rezervas“. Toks dujinių elektrinių veiklos modelis iššauks jų gaminamos elektros pabrangimą 25 proc. (nuo 4 iki 5 ct). Tokios tad technologinės atominio monstro integravimo į Baltarusijos dabarti-

nę energetikos sistemą pasekmės. Negana to, kad dabartinės infrastruktūros pritaikymas atominei elektrinei jau kaina per milijardą dolerių.

Jeigu „Ekodom“ ekspertų paskaičiavimai teisingi, tai baltarusiai tiesiog neturėtų patikėti „BelAE“ paleidimą tiems, kas padarė grubią klaidą nusprenddami statyti tokį monstrą. Atominei elektrinei pradėjus veikti visu pajėgumu, baltarusiška energetinė sistema bus mažai betinkama tam, kad į ją didele apimtimi būtų galima integruoti atsinaujinančių energijos šaltinių gaminamą elektrą. O juk geriausiais technologiniais sprendimais paremta atsinaujinančių energijos šaltinių elektrą jau dabar yra pigesnė už atominės gaminamą bei pagal savikainą susilyginu su dujine generacija.

Bet ir tai dar ne viskas – atsinaujinančių energijos šaltinių elektra toliau pinga, o šalyje, kurios panašios savo klimatu į Baltarusiją, einama iškastiniu kuru gaminamos elektros keitimo į atsinaujinančių energijos šaltinių gaminamą elektrą keliu. Pavyzdžiui, Vokietijoje pirmoje 2020 m. pusėje tokia elektra sudarė 56 proc. visos pagaminamos šalyje elektros, Lietuvoje – 35 proc. (palyginimui – Baltarusijoje šis procentas tesudaro mažiau nei 0,5). Taip pat tose ES šalyse, kuriose yra atominės elektrinės, jų pagaminamos elektros energijos dalis mažėja. Akivaizdu, kad Baltarusija stovi kryžkelėje: ji gali sukurti atominės energetikos arba atsinaujinančių energijos išteklių keliu. Pastarasis kelias perspektyvesnis, nes nereikalauja kuro pirkimo, yra pigus, tačiau jam reikia lanksčios, balansuojančiosios galios,

pavyzdžiui, dujinės generacijos. O lygtičia paleidus „BelAE“ ilgainiui tokioms neliks vietos Baltarusijos energetikos sistemoje.

Astravo atominės elektrinės paleidimas Baltarusijai reikėtų apsirūpinti keliolikai metų daug didesnės savikainos elektra nei kaimyninėse šalyse. Tai savaime suprantama pabrangins baltarusišką produkciją ir darys ją nekonkurencinga užsienio rinkose. Tik po 15 metų vyriausybė žada baltarusiams pigią elektrą 45 metams į priekį... Bet ar neatsitiks taip, kaip jau atsitiko su žadėtais 4,21 ct, pavirtusiais į 10 ct?

Kas gali pasakyti, kiek po 15 metų kainuos uranas, kur bus tie optimistai ir ekspertai, žadėję „maną iš dangaus“? Ir ar nereikės po 15 metų Baltarusijai kaulinti iš „Rosatom“ nuolaidų branduoliniam kurui, kaip kad dabar kaulijama angliavandenilių kurui? Ar gerai, kad pusei amžiaus bus prarastas laikas eiti keliu, kuriuo jau dabar sėkmingai žengia Vakarų kaimynai, pasirinkę pigiausią ir ekologiškiausią būdą išgauti elektrą iš atsinaujinančių energijos šaltinių?

Todėl AB „Ekodom“ manymu, būtina reikia atidėti fizinį „BelAE“ paleidimą iki vyriausybės atliks išsamų ir atvirą šios problemos tyrimą, pasitelkdama nepriklausomus ekspertus ir viešindama tyrimų išvadas. Na ir galiausiai, įvertinus gautus duomenis, atominės elektrinės likimą spręsti visuotinio referendumo keliu.

Taigi, jei išgirsite pas mus tvirtinant, kad Astravo atominės elektrinės elektra bus pigi, prisiminkite šį tekstą ir pridėkite, kad ir mes turėsime padengti tos „pigios baltarusiškos“ elektros savikainą. Kai pagalvoji, Maskva ne tik mums atominę grėsmę įtaisė, bet ir baltarusius įstūmė į akligatvį: jiems dabar reikės rasti sprendimą, kaip padaryti, kad ir vilkas būtų sotus, ir avis sveika. Antraip teks patirti, kad tik sūris pelėkautuose pigus.

Daiktus ir reiškinius reikia vadinti tikrais vardais!

Liepos 23-iąją sukako 80 metų, kai JAV atsisakė pripažinti Baltijos šalių okupaciją ir aneksiją. Pareiškimą dėl padėties Baltijos šalyse ir okupacijos nepripažinimo 1940-ųjų liepos 23 d. paskelbė laikinai Valstybės Sekretoriaus pareigas einantis Sumneris Wellesas. Šiuo pareiškimu Vašingtonas padėjo pamatą Amerikos politikai Baltijos šalių atžvilgiu viso šaltojo karo laikotarpiu. Šis pareiškimas pradėtas vadinti „Sumnerio Welleso deklaracija“.

Deklaracijos autorius rėmėsi vadina-mąja Stimsono doktrina – tai „tarptautinės teisės principas nepripažinti tarptautinių teritorinių pasikeitimų, įvykdytų naudojant jėgą. Stimsono doktrinos pagrindu tapo 1932 m. sausio 7 d. Jungtinių Amerikos Valstijų valstybės sekretoriaus H. L. Stimsono parengta nota Kinijai ir Japonijai dėl pastarosios karinės agresijos Mandžiūrijoje 1931 m. rudenį. Notoje buvo sakoma, kad Jungtinės Amerikos Valstijos nepripažins teisėta situacijos ar susitarimo, kuris atsirado pažeidus Kellogg–Briando pakartą ir kitas tarptautines sutartis. Stimsono doktrina rėmėsi bendruoju teisės principu „iš neteisės teisė nekyla“ (ex injuria jus non oritur).

Taigi ir S. Welleso 1940 m. liepos

23 d. deklaracijoje buvo paskelbta, kad Jungtinės Amerikos Valstijos nepripažįsta SSRS įvykdytos trijų Baltijos šalių – Estijos, Latvijos ir Lietuvos – aneksijos. Šios deklaracijos buvo laikomasi iki Baltijos šalys neatkūrė nepriklausomybės 1990 m.

Kaip prieš penkerius metus, minint 75-ąsias metines, pastebėjo prof. Vytautas Landsbergis, Sumnerio Welleso deklaracija yra „daug didesnė“ reikšmės, negu pabrėžia Lietuva: „Šis dokumentas skirtas pasauliui, jis skirtas atieičiai. Ir tik pagalvokime: kad ir aukšto valdininko paskelbta deklaracija, ji iki šiol yra svarus teisinis ir moralinis dokumentas (...) apie tai, koks turi būti pasaulis, už kokį pasaulį stovi JAV. (...) Čia yra kertinis akmuo ne tik

mums, bet ir demokratijų pasauliui. (...) Galime pasakyti, kad JAV – mūsų draugė, bet tai mažai. Amerika yra laisvės draugė ir visų laisvės vertų tautų draugė“.

Taigi šįmet minėjome 80-ąsias Sumnerio Welleso deklaracijos metines. Kaip ir dera, vėl pasisakė valstybės vadovai, diplomatai, politikai... Anot Ministrų Pirmininko Sauliaus Skvernelio, „ši deklaracija buvo nepaprastai svarbi 1940 m., tačiau ne mažiau svarbi yra ir šiandien, ypač matant, kaip kai kurios šalys ne tik bando perrašyti istoriją, neginčijamus faktus pakeisti išgalvotais, bet ir imasi ginkluotos agresijos prieš kitas suverenias ir nepriklausomas valstybes, taip laužydamos tarptautinės teisės normas ir taikių santy-

kių tarp valstybių pamatinius principus.“ (Taip praneša LRV, – aut. past.)

Ar jums nekeista skaityti tokį premjero pasisakymą? Tokį nekonkretų, tokį „ginkdie, kad tik neužrūstinčiau“? Kas trukdo Lietuvos Respublikos Vyriausybės vadovui pasakyti tiesiai šviesiai: „ši deklaracija buvo nepaprastai svarbi 1940 metais, tačiau ne mažiau svarbi yra ir šiandien, ypač matant, kaip Rusija ne tik bando perrašyti istoriją, neginčijamus faktus pakeisti išgalvotais, bet ir imasi ginkluotos agresijos prieš kitas suverenias ir nepriklausomas valstybes – Moldovą, Gruziją, Ukrainą – taip laužydama tarptautinės teisės normas ir taikių santykių tarp valstybių pamatinius principus“? Tačiau konkrečiai Premjeras nekalba, taip palikdamas plačias lankas interpretacijoms, kuriose, nenustebkite, ims dominuoti Kremliaus propagandos ruporai, plyšaujantys apie ... agresores JAV!

Skaitytai ir galvoji – kažkas, matyt, trukdo Premjerui.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Sveikino jubiliejaus proga

Išpūdingas, padavimais apipintas Treigių piliakalnis, o jo vardu pavadintas kaimas dar ir šiandien maloniai kviečia čia užsukti, pasigrožėti gilia senove, gamta. 1949 m. kovo 25 d., 4 valandą nakties į Kajetono Knystauto, to kaimo gyventojų, trobą su triukšmu įsiveržė ginkluoti žmonės, prikėlė iš miego ne tik tėvus, bet ir dvylikametę Genutę ir dar vos metukų sesutę Stefą Birutę. Pakėlė tam, kad pasiųstų į nežinią...

Genė švenčia garbingą **85-erių metų jubiliejų**. Gana jaunatviškos išvaizdos, šviesaus proto. Baudėjai tėvams neleido nieko pasiimti, atstatę šautuvus, liepė rengtis. Motina norėjo įsidėti maisto atsargų, lašinių atsipjauti, bet neleido nė gabalėlio. Suspėjo įsipilti sėtuvę rugių. Mums liepė rengtis, mama į vystyklus suvyniojo sergančią sesutę...

Iki Laukuvos vežė arkliais penketą kilometrų. Vėliau persodino į atvirą, bortinę mašiną, kurią lydėjo sargybinis. Geri žmonės spėjo dar įmesti duonos, matė, kad šeima nieko neturi pasiėmę, verkia. Iki Tauragės vežė keletą valandų. Sesutė drebėjo ant mamos rankų iš šalčio, nes mama nespėjo pasiimti šiltesnės skaros. Dėkingi už išsaugotą sesutės gyvybę lydėjusiam rusų kareiviui. Jis nusivilko savo šinelį, padavė mamai, kad susuptų mažąją.

Kelionė truko visą mėnesį. 25 šeimos turėjo išgyventi pačios. Rytai paklausdavo, ar visi gyvi?

Po mėnesio išlaipino iš traukinio ir vežimais, pakinkytais jaučiais, vežė dar 20 km iki kolūkio „Birriusinskij partizan“. Pasitiko sukežusiomis bakūžėmis kaimas, bet, ačiū Dievui, geros širdies žmonėmis.

„Sunkiai, vargingai, bet išgyvenome.

Tėvą išsiuntė dirbti į taigą. Vasarą ganydavo gyvulius, žiemą šerdavo. Jo išstius mėnesius nematydavome. Kaip sugebėjo, taip pats rūpinosi. Mama dirbdavo visus darbus. Labai norėjau mokytis. Pramokau rusų kalbos, priėmė į antrą klasę. Baigus vietinę mokyklą su drauge, rusų mergaite, išvykau laikyti stojamuosius egzaminus į medicinos mokyklą. Norėjau dirbti felčere-akušere. Stojamuosius egzaminus išlaikiau gerai, buvau priimta mokytis, bet, norėdama mokytis, turėjau gauti leidimą iš komendanto. Vietoj leidimo – atsakymas, kad mano vieta už groty, o ne mokslo įstaigoje. Ir visa tai, kad neatsiklausus išvykau laikyti egzaminų. Pasiklausus, vis tiek būtų neišleidęs,“ – savo sunkios jaunystės keliais veda mus garbinga jubiliatė.

Atsitiktinai pamatęs begalinį sielvartą ir vaikų ašaras namų vadovas ją ramino, įdarbino auklyte, pasirūpino, kad galėtų tęsti studijas neakivaizdiniu būdu. Tik, gaila, diplomo neįgijo, nes atėjo leidimas šeimai grįžti į tėvynę. Jos vienos tėvai nepaliko.

Genė ir šiandien bendrauja su savo jaunystės draugėmis, susirašinėja laiškais. Jaunesnioji sesutė vyko prieš kurį laiką į buvusios tremties vietą, kvietė ir ją, bet Genė nesiryžo. Pabūgo, kad teks plaukti laivu upe, per kurią, tirpsiant ledams, jaučiai tempė vežimu.

Genės negalia, pažeistas sąnarys, nebeleidžia jai, kaip iki šiolei, aktyviai judėti. Jaukiuose jos namuose buvo maloniai gera. Atsisveikindami tremtiniai linkėjo, kad Jubiliejus būtų tęsiamas už penkerių metų, linkėjo giedros nuotikos ir Kūrėjo palaimos. Sukančius iš kiemo, Genutė išlydėjo mojuodama lange.

LPKTS Šilalės filialas

Ištikimoji skaitytoja Onutė

Mano Mama, buvusi tremtinė Ona Bacevičiūtė-Butiškienė (93 metų), kaip ir kiekvieną penktadienį, iš pašto dėžutės išsiėmė „Tremtinį“ ir prisėdo paskaityti. Be akinių, nes gi šviesu. Mama tremtyje praleido 16 metų – Irkutsko sr., Selo Porog, o vėliau – Džezkazgane. Ji net nematė, kad fotografuoju.

Noriu pasveikinti Mamytę ir kartu visas Onas vardadienio proga. Būkit sveikos ir laimingos!

Redakcijos pastaba: laiškas redakciją pasiekė, kai laikraštis jau buvo spaustuvėje, tačiau džiaugiamės ištikimoja „Tremtinio“ skaitytoja ir dėkojame dukteriai Zitai Butiškytei už laiškutį.

Sveikiname

Garbingo **90-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Telšių filialo narį **Praną NAGĮ**.

*Ką reiškia metai qžuolui šakotam,
Nugairintam ir vėtrų, ir audrų,
Jei jis kasmet žaliu vainiku puošias
Ir semiasi iš žemės vis naujų jėgų...*

Tešildo Jus artimųjų širdžių šiluma ir tebūna sveikatos pripildyta kiekviena diena.

LPKTS Telšių filialas

*Susikaupė širdy ir išmintis, ir patyrimas,
Ir nueitų dienų graži rimtis.
Lai būsimeji metai būna
Praėjusių brandus ir ilgas tęsinys!*

Nuoširdžiai sveikiname **Oną Aldoną ČERNIAUSKIENĘ 85-ojo** jubiliejaus proga ir linkime stiprios sveikatos, džiaugsmo, Dievo palaimos ir Šv. Mergelės Marijos globos.

LPKTS Kuršėnų filialas

*Nesakykit, kad dabarties nėra,
Kad tik praeitis, kuri jau tolsta.
Ateitis, kuri gal netikra,
Bet už ateitį pakelkit tostą.*

Sveikiname LPKTS Jurbarko filialo narius garbingų jubiliejų proga:

buvusias tremtines, aktyviai dalyvaujančias filialo veikloje, sesutes **Romutę SALTONIENĘ – 85-ojo** ir **Stanislavą AMBRAKAITIENĘ – 80-ojo; Vytautą GAIDAMAVIČIŲ – 65-ojo.**

Visiems linkime sveikatos, geros nuotaikos, dvasios ramybės ir Dievo palaimintų metų.

LPKTS Jurbarko filialas

Sveikiname liepos mėnesį gimusius garbingo jubiliejaus proga:

Stefaniją ŠINKŪNAITĘ-KINDURIENĘ – 90-ojo,
Eleną ŠINKŪNAITĘ-JASINKEVIČIENĘ – 85-ojo,
Rimantą MARTINKEVIČIŲ – 75-ojo,
Joną MAŽYLI – 75-ojo,
Linusį ZULONĄ – 70-ojo.

Linkime, kad širdis gerumą sėdama nepavargtų, kad gyvenimo kelias būtų ilgas ir dosnus sveikata ir visada lydėtų Aukščiausiojo palaima.

LPKTS Rokiškio filialas

Onai Jakuškienei – 100 metų!

Gimė prieš 100 metų Pasvalio r. Sindriūkų k. Šeimoje buvo 8 vaikai. Tėvai turėjo 24 ha ūkį. Nuo aštuonerių kartu su vyriausiu broliu turėjo išeiti tarnauti pas tetą į Pervalkų k. Vaikystė ir jaunystė prabėgo ūkio darbuose. 1949 m. prasidėjus trėmimams, pirmą kartą jai pavyko išvengti tremties – pabėgo. Tris savaites slapstėsi žmonių daržinėse. Kai artimieji pranešė, kad situacija jau aprimo, tik grįžusių namo, nepraėjus nė 2 valandoms, ištrėmė į Bodaibą, aukso kasyklas. Po dvejų metų išvažiavo pas brolių į tremtį – Irkutską, Usoljės r. Pradėjo dirbti duonos kepykloje kepėja, vėliau tapo vedėja. Išmoko rusų kalbą.

1952 m. susipažino su tremtiniu, kilusiu iš Biržų r., Pasvaliečių k., Leonu Jakuška. Tais pačiais metais išteko. Sibire išgyveno 11 metų, ten gimė trys vaikai. 1960 m. grįžo į Tėvynę, bet grįžusių niekas nelaukė – padėtis buvo baisesnė nei Sibire – grįžti ne-

buvo kur, namai užimti. Tris mėnesius gyveno giminių daržinėje. Per didelius vargus pavyko prisiregistruoti. Ona dirbo sunkų fizinį darbą Joniškėlio plytinėje, prie melioracijos darbų.

Ona Jakuškienė domėjosi politiniais valstybės įvykiais, ypač Nepriklausomybės atkūrimu Lietuvoje 1990-aisiais. Labai džiaugėsi Lietuva, tikėjo ir kūrė ją. Dar buvo noro ūkininkauti, bet, gaila, sveikata nebeleido.

Šimtametė sukaktuvininkė visą gyvenimą buvo labai darbšti, tvarkinga, energinga. Ir dabar, gyvendama Joniškėlio slaugos ir palaikomoje gydymo ligoninėje, puikiai orientuojasi ir prisimena visus Sibiro sunkumus, patirtą vargą.

100-mečio proga sveikiname buvusią tremtinę **Oną LUKOŠEVIČIŪTĘ-JAKUŠKIENĘ** ir linkime daug sveikatos ir dar ilgai būti su mumis.

LPKTS Vilniaus skyrius, Duktė Valentina Ratkevičienė

Skelbimas

Rugsėjo 12 d. (šeštadienį) 11 val. LPKTS būstinės salėje (Laisvės al. 39, II a.) įvyks LPKTS Kauno filialo ataskaitinė rinkiminė konferencija. Delegatus kviečiame aktyviai dalyvauti!

Brolių Tvarkūnų istorija

Kraštotyrininkas ir tautodailininkas Bronius Tvarkūnas gyvena Meldučių kaime, Debeikių seniūnijoje, Anykščių rajone. Jo gimtasis Brazgių kaimas iki 1946 metų priklausė Ukmergės apskrities Žemaitkiemio valsčiui. Vis dar kupinas veiklos: ūkininkauja, laisvalaikio drožinėja. Yra pagaminęs keturiolika didelių kryžių, kurie stovi prie meistro namų, taip pat Sindrių kaime Ritos Matuliauskienės sodyboje, partizanų žūties vietoje Žiogų ir Keleriškių kaimuose, Kalveliuose, Verbuvkoje Genovaitės ir Albino Kontrimavičių sodyboje. Bronius pamėgo drožinėti kambarinius kryžius. Jų pagamino net 42, kurie pasklido po visą Lietuvą. Savo darbais yra papuošęs bažnyčių ir koplyčių altorius.

Ištremtas jau aštuoniolikos metų kartu su jaunesniais broliais Antanu, Stasiu ir Petru. Sibire turėjo rusišką fotoaparata „Smena“, tai yra sukaupęs ir išsaugojęs kelis šimtus nuotraukų, kuriomis noriai dalijasi su muziejais, rengia parodas. Tremtyje Bronius fiksavo lietuvių gyvenimą, fotografavo tremtinių vestuves, laidotuves, kitus susitikimus, darė dokumentų nuotraukas. Vėliau dirbo kino mechaniku, dalyvavo koncertinėje agitbrigadoje, su kuria keliavo po Krasnojarsko kraštą. Yra parašęs atsiminimus apie savo šeimą ir jos skausmus. Visi Tvarkūnai – ilgaamžiai, tarpusavyje pagal galimybes bendrauja. Bronius parengė Meldučių, Kalvelių ir Čekonių kaimų metraščius, išnykusių Ažubalių, Dembukos, Marimpolio kaimų istorijas. Nuo 1991 m. savo klėtelėje Meldučiuose organizuoja tradicinius Kalvelių, Meldučių ir Ažubalių kaimų gyventojų sambūrius „Sveiki, kaimynėliai“.

1962 metais vedė. Su žmona Laima Ona užaugino du vaikus. Sūnus Valentinus Tvarkūnas, gimęs 1963 m., – inžinierius, duktė Jolita Tvarkūnaitė-Kontrimavičienė, gimusi 1969 m., – kirpėja.

Žinoma, kad 1948 m. Žemaitkiemio sribai sudegino Brazgių dvaro ūkinius pastatus ir Antano Kazlo sodybą, liko tik dvaro gyvenamasis namas, nes čia gyveno kelios mažųjų šeimoms. Tuo metu Karolis ir Marijona Tvarkūnai su vaikais gyveno vienkiemyje, gražioje sodyboje Kliepšių ežero pakrantėje. 1951 m. juos ištrėmus, sovietai ir jų pakalikai viską sunaikino. Kai po penkerių metų šeima grįžo iš Sibiro, rado tik pastatų pamatus ir sulaukėjusį sodą. Iš pradžių priglaudė Rapolas Gybavičius Rundžių kaime, paskui visi išvažiavo darbo ieškoti į Pagažėlių durpyną, nes į susitvėrusį kolūkį jų nepriėmė, liepė keliauti toliau, kur akys mato. Apsigyveno visi barako kambarėlyje su maža virtuve.

Nuvažiavus į Jonavos pasų skyrių, pasakė, kad jie neturi teisės čia gyventi. Bronius tada ir paklausė: „Tai kur mums dėtis?“ Čia viršininkas pratrūko, grasinamas tuoj pat vėl iškraustyti į Sibirą. Bronius neišsigando, tremkit, sako, viskas mūsų lagaminuose, jei jau gimtinėje gyventi negalim... Dvejus metus gyveno nežinioje, kol pagaliau prieregistravo Tabalų durpynė, nes ten pastatė naują cechą ir reikėjo darbininkų. Bronius dirbo frezuotoju, elektriku. Paskui visi pasklido po Lietuvą: Antanas, Stasys ir Adelė išvyko gyventi į Klaipėdą, Petras atsidadė Ežerėlyje prie Kauno, o Bronius liko Meldučių kaime. Juozas gyvenimo saulėlydžio sulaukė Svėdasų senelių namuose, mirė 2014 m., palaidotas Žemaitkiemyje, prie tėvelių ir sesutės. Povilas į Lietuvą negrįžo, nes tremtyje vedė savo likimo merginą vokieta, paskui vienas užaugino penkis sūnus ir dukterį. Iki šiol gyvena Krasnojarsko krašte, So-

Marijona su mažiausiais vaikais prie mamos ir močiutės kapo Sibire. 1952 m.

lenkos stotyje. Deja, iš Sibiro nesugrįžo Broniaus močiutė, ten Amžinojo pilsio vietą rado ir Antanas Kazlas...

Broniaus Tvarkūno atsiminimai

Mano seneliai Druskiai nuo seno gyveno Paželių kaime, Želvos parapijoje, Ukmergės apskrityje. Veronika buvo gimusi 1880 m. Dar caro laikais jos vyras Petras buvo išvykęs užsidirbti pinigų į Ameriką, tačiau labai greitai žuvo anglių kasykloje. Tuo metu duktė Marijona, Broniaus mama, tebuvo vos devynių mėnesių.

Kai Marijonai suėjo devyniolika, 1925 m. ji ištekėjo už Karolio Tvarkūno, irgi buvusio „amerikono“, už Atlanto dirbusio sunkius darbus ir į Lietuvą laimingai sugrįžusio. Už savo ir Veronikos Druskienės pinigus Brazgių dvare nusipirko 19 hektarų dirbamos žemės, dar 3 hektarus miško, dar gavo ūkinių pastatų ir dvaro gyvenamojo namo dalį – du kambarius, valgomąjį ir priekinę verandą. Čia gimė visi devyni Tvarkūnų vaikai: vyriausioji Adelė gimė 1927 m., o jauniausias Broniukas – po penkiolikos metų. Vaikus augino močiutė, ji juos ir priėmė gimdant, sako, pykdavusi ant žento, kad taip dažnai gandrai apsilanko jų sodyboje, nes jai teko anūkus auginti.

1939 m. iš dvaro šeima kėlėsi į vienkiemį. Pasirinko vietovę prie Kliepšių ežero. Dvejus metus truko įsikūrimo darbai. Pasistatė didelį namą su plačiais langais ir langinėmis, paskaičiavo, kad didelei šeimai reikia didelio ploto. Iš tolo švietė veranda, mansarda su dviem langais į kelio pusę. Tikėjosi gražiai gyventi, būti pagerbti kaimynų. Tačiau vietoje to, kad savo praktiku gražiai įsikūrė, Amerikoje užsidirbtais pinigais suklestėjo, užėjus sovietams, jau 1945 m., buvo priskirti prie buožių, tai yra išnaudotojų, turtuolių, nors patys žemę dirbo ir viską užgyveno savo praktiku.

Greitai sovietai pradėjo karpyti ūkį. Atėjo metas, kai būti pasiturin-

čiam tapo prakeiksmu, o štai nieko neturėti – garbė. Galėjai vadintis proletaru, tingėjimas buvo vertinamas kaip dorybė. Tada į darnią Tvarkūnų giminę atklydo nelaimė: 1947 m. per šienapjūtę nuo plaučių uždegimo mirė Karolis. Jauniausiam Broniukui tebuvo ketveri. Visa laimė, kad vyresnieji jau buvo suaugę, darbingi ir darbštūs.

Tikėjomės gražiai gyventi

Kai 1947 m. vasarą mirė tėvelis, man buvo keturiolika. Buvau baigęs penkias Balninkų septynmetės mokyklos klases, tačiau toliau mokytis neteko, nes neturėjome iš ko mokėti už mokslą, reikėjo dirbti žemę. Mama, likusi su pulku vaikų, labai išgyveno. Ėjo gandai, kad tuos, kurie gyvena gražioje sodybose, tremia į Sibirą. Močiutė iš tėvelio pusės degino tėvelio iš Amerikos parsivežtas nuotraukas, daug jų buvo iš Amerikoje veikusio lietuvių choro, kuriame tėvelis dainavo. Mat kalbėjo, kad jei kratos metu rastų tokias nuotraukas, tai ne tik Sibiras, bet ir lageris grėstų...

1947 m. už tai, kad turėjo ryšių su partizanais, suėmė dvidešimtmetę vyriausiąją seserį Adelę. Ilgai tardė, sudarė bylą ir nuteisė dešimčiai metų lagerio. Po kurio laiko ji buvo nukreipta į tremtį.

Mus trėmė 1951 m. spalio 2-ąją. Dar auštant, ketvirtą valandą išryto, atėjo keli sribai. Vienas kalbėjo rusiškai. Pasakė, kad ruoštumės į Sibirą. Mama su močiute pradėjo raudoti, klykdamos, kur dėsios jos vienos, su pulku vaikų? Leido pasiimti miltų, grūdų ir drabužių. Mama labai norėjo, kad Lietuvoje liktų ligota močiutė Veronika Druskienė, bet trėmikai skubino ir nebuvo kas ją priglaudžia. Taip ir iškeliavome devyniese: aš, broliai Juozas, Stasys, Petras, Antanas, sesuo Marijona, motina M. Tvarkūnienė ir motinos mama Veronika Druskienė (1880–1953).

Vežė vežimais į Kavarską, čia perkėlė į sunkvežimį ir nugabeno į Švenčionėlius, kur išlaikė visą parą. Vėliau sukišo į vagoną, kuris ir be mūsų buvo apypil-

nis. Nebuvo mums vietos, bet prisiglaudėme kamputyje, vienas prie kito. Iš čia prasidėjo sunki kelionė į Sibirą.

Iš pradžių, kol vykome per Lietuvą ir europinę Rusijos dalį, iš vagonų niekur neišleido. Už Uralo jau išleisdavo po du žmones iš vagono atsinešti geriamojo vandens. Pamenu, kad kartą vyras ir žmona praplovė vagono grindyse skylę ir pabėgo. Tai pamatė sargybiniai, apžiūrinę vagonus. Kadangi bėgliai nemokėjo rusų kalbos, tai vietinių gyventojų greitai buvo nustatyti, sugauti ir vėl uždaryti į to paties ešelono vagoną. Tada, bijant naujų pabėgimų, iš visų tremiamųjų buvo atimti pjūklai, kirviai, stalių įrankiai... Visą sukrovė į vieną vagoną...

Po dvidešimt keturių dienų jau buvome Krasnojarske. Čia pusę ešelono vagonų su tremtiniais atkabino ir paliko, o kitus nuvežė toliau. Deja, ir pamintų įrankių mums jau negrąžino.

Krasnojarske pirmą naktį išbuvome po atviru dangumi, o Sibire jau buvo žiema. Ryte liepė sulipti su daiktais į savivartes ir nuvežė per miestą į kitą Jenisejaus pusę. Kai kurie tremtiniai dar spėjo išsikrauti daiktus, bet trėmikai nelaukė, – nesuspėjusiųjų atsivežtą mantą paprasčiausiai išvertė iš mašinos ant upės kranto. Kai kurie daiktai nuriudėjo į vandenį. Kareiviai padėjo susikelti daiktus į baržas, už tai jiems davėme lašinių.

Sakė – ištremti visam gyvenimui

Plaukėme upe prieš srovę tris paras. Daug kas tikėjosi, kad gal ten bus šilčiau. Prieš rytą barža sustojo, išsikraustė ant upės kranto. Tuoj pristatė su vežimais vadinamieji pirkėjai (kupčiai). Girdėjau, kai vienas skundėsi, kad ne kokios tremtinių partija – vieni seniai ir vaikai. Vežė dar septynis kilometrus pagal upę į kaimą, kuris vadinosi Ulazai, buvusį Jenisejaus pakrantėje priešais statų uolėtą kalną. Vietiniai žiūrėjo į mus, kaip į nusikaltėlius. Matyt, taip jiems buvo įsakyta, suveikė rusiška propaganda. Apygyvendino pas vietinius rusus. Mes patekome pas babą Mariją, jau pagyvenusią, bet dar stiprią močiutę. Pamačiusi, kad mes apnikti parazitų, iškūreno pirtį. Kiek atsigavome.

Po dviejų parų iškvieta į apylinkės tarybą (selsovieta). Visus suregistravo, paėmė pirštų atspaudus. Iš kažkur atsirado mūsų asmens bylos. Susipažinę su jomis valdininkai pasakė, kad mes ištremti visam gyvenimui. Liepė nuo kitos dienos pasiruošti dirbti.

Šeimininkė paprašė sukasti jos daržą, padėjome dirbti kitus namų apyvos darbelius. Ruduo jau buvo pasibaigęs, viename lauke bulvės negrabiai nukastos mokinių, tačiau ten pasirausę bulvių prisikasėme dar šešis maišus. Senolė Marija, geriau mus pažinusi, atnešė pomidorų, uogienės, virtos su medumi, tik labai pyko, kad negali su mumis susikalbėti. Tad pirmą žiemą pragyvenome nesunkiai. Tik mūsų močiutė labai norėjo lietuviškos duonutės.

(Bus daugiau)

Parengė Stanislovas
ABROMAVIČIUS

Istorija be „baltų dėmių“

„Šiaudinė“ siena tarp Lietuvos–Lenkijos XX a. pirmoje pusėje

Gintaras LUČINSKAS

Pirmasis pasaulinis karas turėjo sprendžiamąją reikšmę išsivadavusioms iš carinės Rusijos priespaudos tautoms, kuriant nacionalines vertybes, naujai nustatant valstybių sienas. Šie procesai rėmėsi ne tik tarptautiniais, tarpvalstybiniais susitarimais, bet ir naudojant karinę jėgą.

Lenkijos teritoriniai siekiai

Agresyvumu prieš savo kaimynines tautas pasižymėjo Lenkija, nusimetusi carinės Rusijos priespaudą ir tapusi nepriklausoma valstybe. Ji siekė turėti savo valstybę 1772 metų sienomis, tai yra prisijungti ukrainiečių, lietuvių, gudų tautų etnines žemes.

Nuo pat Lenkijos nepriklausomybės pradžios lenkų politika Lietuvos atžvilgiu buvo agresyvi ir imperialistinė. Jau 1918 m. gruodžio mėn. Lenkijos vyriausybės ministras pirmininkas J. Moračevskis (J. Moraczewski) pritarė sumanymui kariuomenės pagalba užimti Lietuvos teritoriją ir ten organizuoti Lenkijos valdžios organus. O Lenkijoje sudarytoji Laikinoji Lietuvos valdymo komisija jau skyrė komisarus visai etnografinėi Lietuvai valdyti.

Lenkija, negalėdama taikiomis priemonėmis prisijungti Lietuvos, panaudojo atvirą karinę jėgą. 1919 metais lenkams pavyko du kartus užimti Vilnių. Pirmą kartą jį užėmė 1919 m. sausio 1 d. vadinamieji lenkų savigynos daliniai, įsiveržę į Vilnių įkandin besitraukiančios iš Vilniaus Vokietijos kariuomenės. Vilniuje esantis Lietuvos Laikinosios Vyriausybės generalinis įgaliotinis Mykolas Biržiška pareiškė protestą dėl Vilniaus užėmimo, o Vilniaus lietuviai atsisakė pripažinti lenkų valdžią. Netrukus, tai yra 1919 m. sausio 5 d., lenkai, nepajėgdami priešintis bolševikams, iš Vilniaus pasitraukė. Vilnių užėmusi Raudonoji armija išsilaikė iki 1919 m. balandžio 19 d., kai vėl į Vilnių besiveržiantys lenkai balandžio 21 dieną privertė bolševikus pasitraukti. Be to, lenkai tuo metu užgrobė nemažą dalį kitų Rytų bei Pietų Lietuvos vietovių.

Nustatomos demarkacinės linijos

1919 m. balandžio 18 d. Lietuva įteikė Antantės šalių vadovams notą dėl Lenkijos kariuomenės veiksmų. Tačiau Antantės šalys nesiėmė priemonių Lenkijos karo veiksams sustabdyti. Ne kartą ir vėliau Lietuva ieškojo Antantės šalių pagalbos prieš lenkų agresiją. 1919 m. birželio 18 d. atsižvelgta į Lietuvos prašymą ir nustatyta laikina Lenkijos ir Lietuvos kariuomenių demarkacinė linija, siekiant sustabdyti karinius veiksmus. 1919 m. liepos 27 d. buvo nustatyta antroji, o 1919 m. gruodžio 8 d. – trečioji demarkacinė linija. Lietuvai atiteko Vilnius, o Lenkijai – Seinai ir Punkskas. Lenkai šių demarkacinių linijų nesilaikė ir, jas pažeisdami, tęsė karo veiksmus, siekdami užgrobti kuo daugiau Lietuvos teritorijos. 1919 metų pabaigoje didelę Pietų ir Rytų Lietuvos dalis buvo Lenkijos kariuomenės okupuota.

1919 m. gruodžio 8 d. nustatytos demarkacinės linijos nesilaikė ir Lietuva. 1920 metų vasaros pabaigoje Lietuvos kariuomenė užėmė teritoriją iki linijos Augustavas–Grabovas–Štabinas, kaip turinčias priklausyti Lietuvai.

1920 metų vasarą kovoti su bolševi-

Lietuvos pasienio policininkai prie Lenkijos–Lietuvos administracinės linijos šalia Trasninkų kaimo (Alytaus aps. Merkinės valsč.). 20 amžiaus 4-as dešimtmetis

kais Lenkijai nesisekė, todėl, ieškodama atspirties, kreipėsi į Antantės šalis, 1920 m. liepos 5–16 d. susirinkusias į konferenciją Belgijos Spa mieste svarstyti kai kurių Vokietijos klausimų. Norėdama gauti materialinės pagalbos, Lenkija pasirašė susitarimą dėl Vilniaus gražinimo, tačiau pageidavo, kad Antantė ateityje spręstų politinio Vilniaus priklausomumo klausimą. Rugpjūčio 26 d. Lietuvos kariuomenė įžygiavo į Vilnių. Gedimino kalne vėl suplevėsavo Trispalvė vėliava (pirmą kartą ji buvo iškelta 1919 m. sausio 1 d.).

1920 metų vasaros pabaigoje Lietuvos kariuomenė žygiavo tolyn į Rytus ir Pietus – užėmė Varėną, Seinus, Vižainį, Suvalkus, Augustavą, nesutikdama aktyvaus Lenkijos kariuomenės prieššinimosi. 1920 m. rugsėjo 5 d. Lenkija į Tautų Sąjungą nusiuntė notą, kaltindama Lietuvos kariuomenę įsiveržimu į Lenkijos teritoriją, neutraliteto sulaužymu, leidimu Raudonajai armijai naudotis savo teritorija ir panašiai. Atsakydama į notą, Lietuvos Vyriausybė siūlė klausimus aptarti derybomis, sutiko, kad nesutarimai būtų svarstomi ir Tautų Sąjungoje.

Derybos ir paliaubų sutartis

1920 m. rugsėjo 23 d. Tautų Sąjungos Taryba priėmė rezoliuciją, kurioje ragino Lenkiją ir Lietuvą nutraukti karo veiksmus ir atitraukti kariuomenes ties 1919 m. gruodžio 8 d. nustatyta linija, rekomendavo ginčytinus teritorinius klausimus spręsti tiesioginėmis derybomis. Abi valstybės sutiko derėtis. Dėl to iš Lietuvos į Suvalkus išvyko: B. Balutis, M. Biržiška, V. Čarnieckis, gen. M. Katchė, mjr. A. Šumskis. Lenkijai atstovavo: J. Lukasevičius (J. Lukaszewicz), plk. M. Mackevičius (M. Mackiewicz), rotmistras A. Romeris (A. Romer), V. Pšesmickis (V. Przesmycki). Ryšių karininkai buvo Z. Gerulaitis (Lietuva) ir M. Hurčinas (M. Hurczyn) (Lenkija). Be to, dalyvavo Tautų Sąjungos Karinės kontrolės komisijos, Anglijos karinės misijos Lietuvoje, JAV karinės misijos Pa-

baltijyje atstovai.

Lietuvos delegacijos pirmininkas buvo gen. Maksimas Katchė, Lenkijos – plk. Mečislavas Mackevičius. Tačiau faktiškai derybos vyko tarp užsienio reikalų ministerijos atstovų Broniaus Balučio ir Juljušo Lukasevičiaus. Derėtasi rusų kalba, nes lenkai nesutiko, kad derybos vyktų lietuvių kalba, kurią gerai mokėjo puskietis M. Mackevičius bei iš Šiaulių krašto kilęs M. Hurčinas. O lietuviai nenorėjo, kad vyktų lenkų kalba.

Derybos prasidėjo 1920 m. rugsėjo 30 d. Spalio 3 dieną Lenkijos kariuomenė užėmė Varėną, kurios lietuviams nepavyko atsiimti, nes Karinės kontrolės komisijos reikalavimu spalio 6 dieną Varėnos ruože karo veiksmai buvo sustabdyti. Lietuvos delegacija siekė nustatyti demarkacinę liniją tarp Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių ir sustabdyti karines operacijas, stengėsi kuo greičiau pasirašyti sutartį, o lenkai sąmoningai vilkino derybas. Ir tik 1920 m. spalio 7 d. buvo pasirašyta derybų sutartis, kuri 1922 m. sausio 19 d. buvo įregistruota Tautų Sąjungoje.

Pirmasis sutarties straipsnis nustatė tarp Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių demarkacinę liniją iki Bastūnų, tai yra tik pietinėje fronto ruožo dalyje, nes lenkų delegacija toliau į Rytus tęsė demarkacinės linijos nesutiko. Antirasis straipsnis numatė sustabdyti visus karo žygius, o pagal 3-ią straipsnį Lenkijos karinei vadovybei liko Varėnos geležinkelio stotis.

Suvalkų sutartis nebuvo taikos sutartis. Ją istorikai vadina paliaubų, preliminarine taikos sutartimi, kurios Lenkija visiškai nepaisė.

Lenkai nieko nepaisė

Ir pasirašant Suvalkų sutartį, ir ją pasirašius, padėtis tarp Lietuvos ir Lenkijos liko įtempta ir sudėtinga. Lenkai nebuvo visiškai nutraukę karo veiksmų, Vilniui užimti buvo suformuota vadinamoji lietuvių–gudų divizija, kurios vadams 1920 m. spalio 6 d. Lydoje

J. Pilsudskis išdėstė Vilniaus užėmimo planą, o spalio 7 dieną gen. Lucjanas Želigovskis (L. Zeligowski), aptariant Vilniaus užėmimo klausimą, nurodė, jog tai bus padaryta be Lenkijos vyriausiosios karinės vadovybės žinios. Taip buvo siekiama pridengti atvirą lenkų agresiją. Spalio 7 dieną prasidėjo vadinamasis gen. L. Želigovskio maištas, kuriame dalyvavo apie 15 400 karių, per Rūdininkų girią žygiavusių Vilniaus link. Spalio 9 dieną maištininkai užėmė Vilnių, nes Lietuvos karių buvo nedaug, ir jie tiek lenkams žygiuojant, tiek išengiant į Vilnių, nepajėgė atakliau priešintis.

Lietuva kreipėsi pagalbos į Tautų Sąjungą, į Antantės šalis, tačiau tai lenkų žygio į Vilnių nesustabdė. Lenkai, nesitenkintami vien Vilniaus užėmimu, veržėsi gilyn į Lietuvą. Spalio 11 d. jie užėmė Švenčionis, spalio 17 d. – Valkininkus, spalio 19 d. – Švenčionėlius. Netrukus jie šeimininkavo Nemėnėnėje, Giedraičiuose, Dabingiuose. Ir tik lapkričio 19–21 dienomis Lietuvos kariuomenė ties Giedraičiais ir Širvintomis sulaukė lenkus ir privertė juos trauktis.

1920 m. lapkričio 29 d. Tautų Sąjungos Karinės kontrolės komisijai tarpininkaujant, Lietuva pasirašė su gen. L. Želigovskiu paliaubų sutartį, kurios vienas punktas numatė, kad Karinės kontrolės komisija turi teisę nustatyti tarp kariuomenių neutralią zoną.

Jaunai Lietuvos valstybei, kovojusiai su Lenkija dėl savo laisvės ir nepriklausomybės, nepavyko apginti sostinės Vilniaus ir apie trečdaliu lietuvių etninių žemių (32 200 kv. km). Vilnius ir kitos Lietuvos teritorijos buvo užgrobtos pažeidus Lietuvos suvereniteto teisę į Vilniaus kraštą. Pagal 1920 m. liepos 12 d. Lietuvos ir Sovietų sąjungos taikos sutartį, taip pat Suvalkų sutarties įsipareigojimą teritorinius ginčus Lenkija ir Lietuva turėjo spręsti taikiai. Buvo pažeistas ir vienas tarptautinės teisės principų – teisės pažeidimas nesuteikia teisės. Be to, tarptautinė teisė draudžia teritoriją įsigyti ją užgrobiant.

Siekdama ne tik įsitvirtinti užgrobtoje žemėje, bet ir sudaryti sau palankią pasaulio nuomonę dėl Vilniaus, Lenkija 1920 m. spalio 14 bei 19 dienomis suskubo užsieniui pareikšti, kad atsiri- bojanti nuo gen. L. Želigovskio maištininkų. Suklaidinti pasaulį siekė ir pats gen. L. Želigovskis, spalio 12 dieną paskelbęs, kad Vilniaus krašte įkūrė nepriklausomą valstybinį vienetą – Vidurinę Lietuvą (Litwa Srodkowa) ir taip įgyvendinotinių gyventojų norus. Šios vadinamosios Vidurinės Lietuvos teritorija apėmė Vilniaus, Ašmenos, Švenčionių apskritis bei dalį Trakų apskrities su beveik 0,5 milijono gyventojų. Aukščiausiąją valdžią pasisavino gen. L. Želigovskis, pasiskelbęs šios valstybės viršininku ir vyriausiuoju kariuomenės vadu. Iš tikrųjų visus reikalus tvarkė gen. L. Želigovskio šešėlyje buvęs J. Pilsudskio atsiųstas A. Pristoras (A. Prystor). Vykdomoji valdžia priklausė Laikinajai valdančiajai komisijai.

(Bus daugiau)

Tėviškėje pabuvojus...

(atkelta iš 2 psl.)

Sėmė iš šulinio vandenį, bet kieme sviedinys sprogo ir jį skeveldros nukirto. Frontui nutolus atvežė jį ir palaidojo Kepurių kapinaitėse. Bet pavojai tuo nesibaigė... Kur koją kėlei, ten sviediniai, ten sprogmenų išraustos duobės. Netekome ir mes brolio Linuko. Jį taip pat palaidojom tose pačiose kapinaitėse netoli raudonojo „obelisko“.

Vyrai susitelkė į pasipriešinimo būrį

Frontui nutolus, tėtis organizavo pasipriešinimo būrį prieš okupantus. Pusšimtis vyrų susitelkė netoli mūsų namų, Skapagirio miške, už balos nedideliame kalnelyje. Ten jie išsikasė žeminę su angomis gintis. Ne kartą ėjau ten, nešiau surinkęs šovinius, net radęs rankinį kulkosvaidį nutempiau. Partizanai dideliame katile gaminosi maistą, diskutavo. Jie nedavė ramybės besikuriančiai sovietų valdžiai, kur tik pasirodė naujos valdžios atstovai, ten juos puldinėjo. Rudenį ant net Slapiškį buvo užėmę...

Štai ir pirmoji Alfonso Augulio būrio auka – enkavedistai 1944 metų lapkričio 29 dieną nukovė Petrą Staniką. Jį savosios moterys palaidojo Kepurių kapinaitėse, tik nežinau, kodėl ant kuklaus kryžiaus užrašė 1945 metus. Kepurių kapeliuose daug ir tremtinių guli, tai Adomo Ašmegos ir jo žmonos Marijonos iš Sibiro parvežti kaulai, jų sūnus tremtinys Antanas ten pat, netoli ir tremtinių Zulonų šeima, kitų Ašmegų ir Naujikų – vienaip ar kitaip nukentėjusios nuo okupantų šeimos. Ir ne tik iš Kepurių, bet ir Daugiškių, Gūrų...

Dar 1999 metais išleistoje knygoje „Skapiškis“ Aliutė Elena Markevičiūtė net tremtinių sąrašą buvo pateikusi, žinoma, su kai kuriais trūkumais. Tame sąraše nėra Adomo Ašmegos šeimos. Mano močiutė Ona Klypienė visur rašoma Klupiene. Mat daug kur už gryną pinigą buvo pasitelkti sovietiniai archyvai, kur daug netiesos, falsifikato (kaip ir apie mano tėtį Alfonsą Augulį).

To meto teisėjams, o ir stribams reikėjo nuteisti ir nekalčius, juos vežti Sibiran. Net dabar tuose pačiuose Kepurių

kapeliuose guli žmonės, kurie bolševikams liudijo, kad, sakysim, Ašmegos, rėmė partizanų ar juos glaudė ir dėl to tuokart liko neištremti. Ašmegų Antanas Ypatingajame archyve rado duomenis, kad vienas iš kaimynų Z. pasirašė, jog pas juos, Ašmegas, slėpėsi giminais partizanas. Kitos kaimynės A. irgi yra toks pat paliudymas ir parašas... O dabar jie čia, tose pačiose kapinaitėse... Tik raudonojo bokštelio nebėra.

Kepurių kapinaitės

Kepurių kapinaitės mena...

Sovietinių karių palaikys patys Kepurių žmonės privalejo atkasti, sudėti į karstus ir vežti į Skapiškio „broliškas“ kapines prie Mituvos ežero. Tai buvęs siaubingas, priverstinis darbas. Po tremties ir daugelio metų dar buvau susitikęs su tremtine Alfonsa Stanikaite, gerai prisimenančia praeitį, tėvelio žūtį, paskui kelionę su motina į Sibirą, rodė ji ir nuotraukas. Tėvelių vestuvinę (joje pamačiau ir partizaną Joną Varną, o dainingas buvo, visa palaukė nuo jo balso skambėdavo, dirbo eiguliu, tik jo žūties aplinkybių nežinau, nepaminėtas ir minimoje knygoje); prisiminiau Oną Stanikienę, ji benziniu pjūklų pjauna rąstą jau Sibire... Tik mintys savo namuose: rytas, atbėga jos, moterys, raudodamos pasmus ir šaukia: „Petriuką nušovė, atėjo iš miško pusryčiauti ir... garnizonas“. Ogi žiūrime ir jų trobos, po karo kiek atstatytos, vėl liepsnoja.

Įsiminė ir Antanas Sokas, frontą praleidęs savo sodyboje. O baisu buvę. Jo apkasėlio žemė ant kaklo byrėjusi, o jis pagalve landą užkimšęs. Juk

rusų kareivis klojiman pro atdaras duris įjojęs (matyt, nebuvo kur dėtis), o jam iš paskos – sviedinys ir klojimas užsiliepsnojęs. Po patrankų ir sviedinių sprogimo rusai, baltas vėliavas iškėlė, ir lyg kas burtų lazdele būtų mostelėjęs – slogi tylą įsiviešpatavusi. Rusai nelaisvėn pasidavę. Paskui ir jį Sibiran išvežė. Didžiulis namas lyg vaiduoklis, berods ir dabar išlikęs tebėra.

Tai tik vieno kaimo, vienu kapelių trumpa ir skaudi isto-

rija. Knygoje „Skapiškis“ Kepuriai paminėti net dvidešimt kartų, bet negali susigaudyti, kas juose iš tikrųjų buvo. Užsuktume į Daugiškes ir ten tas pats. Vien Naujikų šeimos likimas kelių knygos puslapių vertas. Pirmieji tėvo būryje 1945 metų sausio pradžioje, NKVD kariuomenei Skapagiryje siaučiant, žuvo Alfonsas ir Jonas (juos gerai prisimenu) Naujikai. Mūšio metu enkavedistai vienam į galvą sukala šovinius, kitam rankas kojas išsukioja, trečiasis Bronius žuvo po dvejų metų jau Natigaloje (jo ir kitų ten žuvusiųjų kūnus stribai vežioja į aplinkinių miestelių aikštes, pameta, tyčiojasi, o nuvežus į Pandėlį išsigimėlis budelis kirviu juos sukapoja ir sumeta į šulinį). Keturias seseris Naujokaites išveža į Sibirą, padega namus. Serganti Naujokienė, septynių vaikų motina, kieme, lovoje šalia gaisro miršta.

Labai gaila, kad didžiulėje tūkstančio su viršum puslapių knygoje „Skapiškis“ apie partizaninį judėjimą valsčiuje tėra tik 12 lapų, tiek pat ir apie tremtį...

Atmintis neturi senaties.

Ilsėkitės ramybėje

Aldona Zita Gedminaitė-Šalčiūnienė 1937–2020

Gimė ūkininkų Jono ir Stefanijos šeimoje, Gedinčių k., Kuršėnų valsč. Šiaulių aps. Augo dvi dukterys Genovaitė ir Aldona Zita. Prasidėjus karui tėvas, nenorėdamas tarnauti sovietų kariuomenėje, slapstėsi, o vėliau išėjo pas partizanų. Buvo suimtas ir ištremtas į Pečioros lagerį, Komiją. 1947 m. iš lagerio pabėgo ir dingo be žinios. Žmona Stefanija ir dukterys buvo įtrauktos į tremiamųjų sąrašus, todėl buvo priverstos slėptis pas gimines. Pasibaigus tremimams ir neramumams, grįžo į Drąsučių k. Kuršėnų apyl. Aldona Zita Drąsučiuose baigė septynmetę mokyklą ir įsidarbino Daugėlių statybinių medžiagų gamykloje, drenažo ceche darbininke, o vakarais mokėsi Kuršėnų vidurinėje mokykloje. Ištekėjo, persikėlė gyventi į Kuršėnus, pradėjo dirbti duonos kepykloje. Su vyru užaugino dvi dukteris Ritą ir Editą. Aldona Zita labai mylėjo dainą, todėl dainavo chore „Tremties varpai“ ir kituose Kuršėnų kultūros centro kolektyvuose. Tapo LPKTS Kuršėnų filialo nare.

Palaidota Micaičių parapijos kapinėse. Nuoširdžiai užjaučiame dukteris Ritą ir Editą su šeimomis, sesę Genovaitę ir artimus gimines.

LPKTS Kuršėnų filialas,
choro „Tremties varpai“ kolektyvas

Užjaučiame

Mirus buvusiai Irkuto sr. Bodaibo tremtinei ir brangiai mamytei Valei Mulevičiūtei-Auškelienei nuoširdžiai užjaučiame sūnus Vacį ir Stasį su šeimomis bei šeimos artimuosius.

LPKTS Šilutės filialas

Skelbimai

Rugpjūčio 29 d. (šeštadienį) 10.30 val. Liaudies buities muziejuje, Rumšiškėse, įvyks 32-asis Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ suvažiavimas.

Darbotvarkė: šv. Mišios, metinė valdybos ataskaita, veiklos aptarimas, popietė ir meninė dalis. Dalyvių registracija nuo 10 val. Liaudies buities muziejaus stoginėje.

Kviečiame dalyvauti visus Rusijos „Dalstroj“ sistemos (Kolymoje, Čiukčijoje ir Jakutijoje) lageriuose bei tremtyje buvusius žmones, jų šeimos narius ir artimuosius, visus besidominčius Kolymos lagerių tema.

Iš Kauno į suvažiavimą bus galima nemokamai nuvažiuoti specialiu autobusu, kuris išvyks 9.15 val. iš prekybos centro „Savas“ (Savanorių pr. 346) stovėjimo aikštelės. Papildoma informacija tel. 8 698 70 822 (Valentinas), 8 676 26 242 (Algirdas) ir 8 676 62 983 (Tadas) bei internete adresu www.kolyma.lt/suvaz/2020.

Rugsėjo 12 d. (šeštadienį) 11 val. LPKTS būstinės salėje (Laisvės al. 39, II a.) įvyks LPKTS Kauno filialo atskaitinė rinkiminė konferencija. Delegatus kviečiame aktyviai dalyvauti!

Kviečiame apsilankyti LPKTS Patriotinių leidinių knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius, taip pat neseniai išleistą knygą-albumą „Gyvoji atmintis liudija“. Joje rasite informaciją apie paminklo autorius-skulptorius, tautodailininkus, architektus ir kita.

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltųjų dėmių“ remia (2020 m. skirta 11800 eurų)

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

2 spaudos lankai. Tiražas 1300 egz. Kaina 0,90 euro.

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Jubiliejinio sąskrydžio „Su Lietuva širdy“ atgarsiai

(atkelta iš 1 psl.)

Daugelį metų šioje garbingoje misijoje dalyvauja Alvydas Semaška, Petras Sventickas, kelių šeimų atstovai iš Kauno, Prienų, iš kartos į kartą perduodami estafetę ir atnešdami šį amžinos Tautos atminties fakelą. Šventės aukurą uždegė LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas. Nuaidėjo salvės: Lietuvos politiniams kaliniams ir partizanams, visiems Lietuvos tremtiniams ir Laisvės kovotojams, Tėvynei Lietuvai.

Į jubiliejinį sąskrydį „Su Lietuva širdy“ pasveikinti, pabūti kartu Atvyko gausus oficialių svečių būrys: Atkuriamojo Seimo pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis, šiltais plojimais pasitinkamas LR Prezidentas Gitanas Nausėda su ponia Diana Nausėdiene. Prezidentas, sveikindamas sąskrydžio dalyvius, kvietė prisiminti tuos, kurie patyrė lemties išbandymus, niekinami ir žeminami, žiauriai kankinami, išsaugoję orumą, liko nepalaužti ir nenugalėti, visada tikėję Laisve, akylai saugoję, nepraradę Vilties net tada, kai Lietuvos nebuvo politiniame pasaulio žemėlapyje.

Tuomet priešai bloškė iš Lietuvos, trėmė, tikėdamiesi sunaikinti lietuvių tautą, tačiau neišrovė iš Lietuvos žmonių širdžių Tikėjimo ir Vilties. Netgi tie, kurie atgulė Amžinojo poilsio, buvo su Lietuva širdy... Tremtiniai, kovotojai už laisvę – tai tarsi moralinis kompasas, neleidžiantis iškrypti iš kelio.

Prezidentas su jauduliu kalbėjo apie grėsmę nuo kaimyninėje valstybėje kylančio atominio monstro Astrave, apie būtinybę susitelkti. Priminė, kad Lietuvos laisvė – tai Tėvynės gerovės pagrindas. Už ją kovojama tarptautinėse derybose su Europos Sąjungos lyderiais, apie ją kalbama ir deramasi su aukščiausiais politikais.

Apie Lietuvos dabartį, apie laisvės kovotojų ir tremtinių, susibūrusių į gausią organizaciją, indėlių saugojant istorinę atmintį, kalbėjo LR Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis. Ministras pirmininkas Saulius Skvernelis atsuntė sveikinimą.

Ypatingai į sąskrydžio dalyvius kreipėsi prof. Vytautas Landsbergis, raginęs tautiečius neužsimiršti. Kalbėjo apie šiandienines grėsmes, kurios tūno šalia – sąmoningai, nuosekliai rengiamos įvairios provokacijos, siunčiami kaip nuodas ženklai iš nedraugiškų, bet sąmoningai konstruojamų planų. Neatsitiktinai šalia Vilniaus, Baltarusijos teritorijoje, „išdygo“ atominė elektrinė, neatsitiktinai nukreipti žvilgsniai į mūsų iki šiol buvusius švarius, neradioaktyvius upių vandenius ar Kruonio HE. Prof. V. Landsbergis tarsi pranašiška atsakė, kad ne dabartinės pasaulį apėmusios grėsmės kaip Covid sėja baimę ir netikrumą. Yra dar baisesnis virusas – BG (besaikis godumas).

Tas besaikis godumas gviešiasi užvaldyti teritorijas, užvaldyti silpnųjų sąmonę ir palenkinti politikus sau naudingiems sprendimams. Priminė, kad ir Popiežius Pranciškus, lankydamasis Lietuvoje, maldose už Lietuvos žmones sakė, kad didžiausia, neatlei-

džiama nuodėmė yra Abejingumas artimui.

Sąskrydžio „Su Lietuva širdy“ organizatorių, LPKTS naujosios valdybos vardu kalbėjo dr. G. Rutkauskas. Ne vieną kadenciją vadovaujantis šiai patriotinei organizacijai, puikiai žinantis filialų narių, vadovų rūpesčius ir lūkesčius, LPKTS pirmininkas apžvelgė per trisdešimt metų nueitą kelią, sąskrydžių kroniką.

Pagarsino LPKTS XXVII suvažiavime svarstytą klausimą ir priimtą nuostatą, kad LPKTS nepritaria Astravo jėgainės eksploatavimui ir veržimuisi į Lietuvos teritoriją (vandenį, gamtą). Taip pat išreiškė viltį, kad žmonės bus sąmoningi ir deramai atstovaus kaip piliečiai ateinančiuose rinkimuose į LR Seimą. Dr. G. Rutkauskas pateikė svarstymui ir kvietė pritarti dviejų rezoliucijų tekstams: viena – dėl Vilniaus savivaldybės priimamų sprendimų ir jų priešinančio visuomenę turinio, kita – dėl Astravo jėgainės eksploatavimo ir galimų padarinių Lietuvai.

Pirmininkas dr. G. Rutkauskas padėkojo jubiliejinio sąskrydžio organizatoriams, rėmėjams, bendraorganizatoriams ir pagalbininkams, šauliams, kariams, šventėje dalyvaujantiems LR Seimo nariams. Ypač dėkingi Raseinių merui Andriui Bautroniui, kurio sumanumo ir organizacinių gebėjimų dėka parengtas Dubysos slėnis. Padėkos žodžiai skirti ir Lietuvos šaulių sąjungai, vado pavaduotojui Žydrūnui Šadauskui už pagalbą rengiant šį jubiliejinį sąskrydį.

Išsakė sveikinimo žodžius, palinkėjimus, padėkoję ir organizatoriams, ir dalyviams, garbieji svečiai dalyvavo kitoje sąskrydžio programos dalyje – šventiniame koncerte. Skambėjo jungtinio tremtinių choro dainos, nuotaikingą programą parengė folkloro ansamblis „Nalšia“. Prie pagrindinės scenos linksmi bendravo ir šokio sukūryje sukosi ir jauni, ir vyresnieji, bendravo su garbiais veteranais – Juozu Jakavoniu-Tigru, Algirdu Petrusevičiumi, su kariūnais ir kitais.

Netrūko ir kitų užsiėmimų. Partizanų bunkeryje įsikūrę istorijos rekonstruktoriai klubo kariai demonstravo ginklus, uniformas, pasakojo apie laisvės kovas.

Net keletą valandų pagrindinėje palapinėje vyko naujų knygų sutiktuvės, dokumentinių filmų peržiūros. Sutikta ir naujoji LPKTS knyga-albumas „Gyvoji atmintis liudija“. Sąskrydžio metu veikė ir LPKTS knygynėlis, atvežęs ne tik naujų leidinių, bet ir gausių dovanų. Šventės dalyviams padovanoti savaitraščio „Tremtinys“ numeriai.

Ne visi norintieji galėjo atvykti į sąskrydį. Gerokai pakoreguoti atvirose erdvėse dalyvių skaičiai dėl šalį ir pasaulį apėmusios pandemijos, gerokai apribotos programos, tačiau tie, kurie dalyvavo, tikime, parveš į savo namus, į filialus puikius prisiminimus, pasidalytys išpūdžiais, lauktuvėmis, sąskrydžio simbolika.

Pauliaus Rutkausko ir Audronės Kaminskienės nuotraukos

Šventės aukurą uždegė LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas

Dainuoja jungtinis tremtinių choras

L. Virbalas, Prezidentas G. Nausėda su žmona, G. Rutkauskas ir meras A. Bautronis

Sąskrydžio dalyviai klausosi LR Prezidento sveikinimo